

2021 szeptemberi mérnök évfordulók, emlénapok + **programok**

A korona-vírus járvány miatt valamennyi korábban meghirdetett szakmai-program lemondásra, vagy online térbe került!

4. – 170 éve született Klimm Mihály mérnök

Budán, 1851. szeptember 4-én született Klimm Mihály (1851-1897) vízépítő mérnök. 1867-től a budapesti József Műegyetem hallgatója volt, majd 1870-1872. között Kruspér István (1818-1905) geodéziai tanszékvezető asszisztense volt. Vízépítésben való kiképzése céljából 1872 őszén állami ösztöndíjjal külföldre utazott, ahol részt vett a hamburgi kikötőépítésben, 1873-ban Szászországban az Elba-szabályozási munkálatokban, 1875-78-ban pedig német birodalmi szolgálatban a Rajna-szabályozás művében. 1878-ban a József Műegyetemen a vízépítés előadására külön katedrát állítottak fel és erre augusztus 13-án helyettes tanárnak hivatott meg, 1879. június 11-én pedig a vízépítészet rendes tanárának neveztetett ki. Tapasztalatai folytán szaktekintély volt a folyószabályozás terén és előadásainak is állandóan ez volt fő tárgya. 1882-ben meghonosította a magyar technikán a vízmérő gyakorlatokat és a műegyetem vízmérő állomását szintén ő létesítette. Két egymást követő évben (1889-től 1891-ig) egyetemi rektor volt. Utolsó nagy munkáját a folyószabályozás terén 1888-ban a tiszai árvizek alkalmából végezte, amikor is a király a nagyérdemű működéséért a királyi tanácsosi címmel tüntette ki. Az országos vízügyi tanácsnak is a tagja volt.

4. – 100 éve született Bozóky-Szeszich Károly mérnök

Nagyváradon, 1921. szeptember 4-én született Bozóky-Szeszich Károly (1921-1985) mérnök. Munkássága egy életen keresztül szorosan kapcsolódott a magyar „vizes” mérnökképzéshez. Indokolatlan, világnézeti mellőzések miatt posztumusz docensi kinevezésére csak halála után, 1992-ben került sor. Szakmai működésének fő területe kezdetben a mezőgazdasági vízgazdálkodás, majd 1964-től a vízellátás, a számítógéppel segített tervezés és üzemeltetés volt. Nevéhez kötődik a számítógép alkalmazásának, oktatásának és gyakorlásának beindítása a mérnöki karon. Az általa 1966-ban konzultált diplomázók elsőként használtak számítógépet. Az egyetemi külső kutatómunka keretében sok víziközmű tervezési munkában vett részt. Pozsony vízellátási hálózatának fejlesztésével kapcsolatos munkáját (társtervezők Dávidné Deli Matild és Dulovics Dezső) a BME rektora 1973-ban nívódíjjal ismerte el. Mintegy 27 publikációja, tanulmánya jelent meg, 10 egyetemi jegyzet írója, társszerzője volt.

7. – 130 éve született Zamaróczy Jenő mérnök

Trencsénben, 1891. szeptember 7-én született Zamaróczy Jenő (1891-1957) gépészmérnök, aki 1920-26 között a miskolci Magyar Acélsodrony, Drótművek és Kötélgyár üzemvezető főmérnökeként hőkezelési kérdésekkel foglalkozott. 1927-ben az USA nagy automobilgyáraiban a teljes cserélhetőség elvére épített precíziós autómotor-alkatrész tömeggyártási és szervezési feladataival valamint gyakorlati alkalmazásával foglalkozott. 1928-ban visszatért Magyarországra és a Danuvia RT üzemvezető főmérnöke lett. E munkakörben már a 30-as évek elején hazánkban elsőként megvalósította az elemi műveletekre beosztott

és kizárólag műveleti utasítások alapján vezetett és szervezett alkatrészgyártást, amely az utólagos illesztést nem igénylő szerelést lehetővé tette. A II. világháború után a Danuviát az országos gépi szerszámellátás központjává fejlesztette. 1951-től a Gépipari Tervező Intézet, majd a Diósdai Gördülőcsapágygyár egyik vezetője volt.

9. – 70 éve alakult Veszprémi Vegyipari Egyetem

Veszprém legújabb kori történetében egyetemi rangú oktatási intézményt 1949 óta mondhat magáénak. Ebben az évben a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem átszervezése kapcsán létrehozott és csak mérnöki karokból álló Budapesti Műszaki Egyetem (BME) Nehézvegyipari Karának telephelyül Veszprémet választották. Bár a városban magában vegyipar nem koncentrált, a közvetlen környékén működő számos vállalat a döntést szakmailag mindenképpen megalapozottá tette. A BME Kémiai Technológia Tanszékének fiatal adjunktusa, Polinszky Károly 1949 tavaszán kapott megbízást az új kar megszervezésére. Az egyetem első telephelyét, a mai „A” épületet a Vallás-és Közoktatásügyi Minisztérium 1949. június 16-án vette át a Pénzügyminisztériumtól. Az áttervezés és az épület teljes felépítése után az első évnyitó ünnepséget 1949. szeptember 26-án 16 oktató és 107 hallgató részvételével már itt lehetett megtartani. Az első évben az oktatás (előadóterem és szemináriumi helyiségek), a tanszékek és az adminisztráció helyiségei az „A” épület földszintjén és első emeletén voltak, a második emeleten az ugyancsak Veszprémbe telepített Nehézvegyipari Kutató Intézet kapott helyet. A hallgatói létszám folyamatosan nőtt, ezért újabb és újabb épületeket kellett tervezni és építeni. Először a mai „E”, majd a „D” és 1953 őszére a „C” épület készült el. A félig kész aulát („B” épületet) a „C” épülettel összekötő szárny építése 1957-ben fejeződött be. Az aulát 1959-ben adták át, amely a végleges, mai formáját 1999-ben kapta meg. Az 1960-as évek első felében megépült a tornacsarnok, a 600 személyes kollégium, és az egyetemi menza. Közel harminc évig ezekben az épületekben működött az intézmény. 1995-ben vették birtokba a volt Nehézvegyipari Kutató Intézet (NEVIKI) és Magyar Ásványolaj és Földgáz Kísérleti Intézet (MÁFKI) 1952-ben épült, a Wartha Vince utcában levő épületeit (mai „M” és „N” épületek). Szintén a felső kampuszon a kilencvenes évek közepén adták át a hallgatóknak az „O” épületet, majd ezt követően 2000-ben került az intézmény birtokába az első rektorral elnevezett Polinszky-terem, az auditorium maximum. Ma már történelem: hetven éve, 1951. szeptember 9-én az új kar Veszprémi Vegyipari Egyetem (VVE) néven, Polinszky Károly vezetésével önálló egyetemmé vált. Az akkor még egyetlen karú intézményben a dékán rektori jogkört gyakorolt. A VVE később Veszprémi Egyetem néven folytatta működését, majd 2006. március 1-től az új neve: Pannon Egyetem, rövidítése: PE. A PE a Közép-és Nyugat-Dunántúli Régió meghatározó felsőoktatási intézménye. A kiváló szakmai hagyományokkal és nagy múlttal rendelkező intézmény képzési kínálata immáron csaknem minden tudományterületet lefed. Az intézmény öt karral rendelkezik, oktatási helyszíneink – Veszprémen kívül – a térség több városában, többek között Nagykanizsán, Zalaegerszegen és Kőszegen is elérhetők. Multidiszciplináris egyetemenként páratlan lehetőséget biztosít a korszerű ismeretek szerzésére a bölcsészet-, a közgazdaság-, a műszaki informatikai -, a nevelés-, a társadalom- és a természet-tudományok területén, továbbá az egyetemi tananyagot túlmutató szakmai, kutatói tevékenységre is. Az

intézmény tudományos súlyát az öt akkreditált doktori iskola is jelzi, az itt folyó nemzetközi ismertségű és elismertségű kutatások eredményesen szerepelnek a különböző hazai és Európai Unió pályázatokon. Kutatóegyetemként – mint a gazdasági fejlesztés egyik kulcsszereplője – elősegíti a versenyszféra, az üzleti élet, a helyi önkormányzat és a központi kormányzat összefogását a regionális és a határokon átívelő oktatási, kutatási és fejlesztési programokban. Célja a régió gazdasági és társadalmi-kulturális fejlődésében betöltött eddigi szerepünk további erősítése.

10. – 160 éve született Gánóczy Sándor mérnök

Kassán, 1861. szeptember 10-én született Gánóczy Sándor (1861-1938) mérnök. Pályafutását 1882-ben a kassai földmérési felügyelőségénél kezdte. 1893-ban Szatmárnémetibe, majd 1895-ben Budapestre a pénzügyminisztérium földmérési ügyosztályába helyezték, hol 1895-től 1908-ig teljesített szolgálatot. 1908-tól földmérési felügyelői rangban a pozsonyi térképtár vezetését vette át. 1896-tól 1919-ig szerkesztője, 1908-tól kiadója volt a Kataszteri Közlönynek.

10. – 180 éve született Telegdi-Róth Lajos geológus

Brassóban, 1841. szeptember 10-én született Telegdi-Róth Lajos (1841-1928) geológus, földtani térképezés szakértője. Bányászati és kohászati akadémiát Freibergben és Leobenben végezte. Utána Witkovitzban a Rothschild Műveknél, Bécsben a Geologische Reichsanstaltnál és a kolozsvári bányaigazgatóságon dolgozott. 1867-ben a pénzügyminisztérium bányászati osztályának szolgálatába lépett. 1870-től a Földtani Intézet geológusa, 1883-tól főgeológusa. 1913-ban vonult nyugalomba. 1901-től 1904-ig a Földtani Társulat elnöke volt. Tudományos munkásságának középpontjában a földtani térképezés állt. Kutatásai közül kiemelkednek a Krassószerényi Érchegységben, az Erdélyi Érchegységben és az Erdélyi-medencében végzett térképészeti munkái. Jelentős eredményeket ért el a magyarországi kőolaj- és kőszénkutatás terén: tagja volt a Böckh János által vezetett kőolajkutatásoknak. Behatóan tanulmányozta a kosdi, zsibói és recski kőolajterületeket, feltárásukban tevékenyen részt vett. Nevéhez fűződik a nagyalföldi és a dunántúli medencét kitöltő fiatalabb, újharmadkori földtani képződmények számos elemének „pannóniai” elnevezése 1879-ből. Tudományos dolgozatai jelentek meg a Földtani Közlönyben és a Földtani Intézet évi jelentéseiben.

21. – 230 éve született „a legnagyobb magyar”

Bécsben, 1791. szeptember 21-én született Széchenyi István gróf, a XIX. század első felében megindult magyar reformmozgalom kezdeményezője és legjelentősebb személyisége, honépítő hazafi - államférfi, „a legnagyobb magyar”. 1825-ben nemes támogatása révén született meg a Magyar Tudományos Akadémia, a tudomány háza. Része volt a dunai gőzhajózás életre hívásában és a Kereskedelmi Bank alapításában. Létrehozta Pest-Buda első két nagyipari üzemét, az Óbudai Hajógyárat a téli kikötővel (1836) és a Pesti József Hengermalom Társaságot (1838) – ezek voltak Magyarországon a modern értelemben vett első ipari részvénytársaságok. Példájával és ösztönzésével elősegítette a bortermelés és a selyemhernyó-tenyésztés fejlesztését. 1840-es években elindította a Tisza szabályozását, és jelentős része volt a balatoni gőzhajózás megindulásában. A Batthyány-kormányban a közlekedési és közmunkák minisztere volt. A mérnökök és építészek számára közismert gróf Széchenyi 1828-ban felvetett

korszakalkotó eszméje a Budát és Pestet egyesítő, valamint az ország központjává alakító állandó híd, a Lánchíd megvalósításának munkája. A műszaki műtárgy létrehozásában, működtetésében személyes és közéleti szereplőként a polgárosult magyar nemzet sorsának előmozdításáig terjedően minden cselekvése komoly műszaki empátiáról tanúskodott. Széchenyi és munkatársai, támogatói, szakmai segítői nem passzív megrendelői, hanem kreatív, közvetlen és közvetett úton értékteremtő, konzultatív- inspiratív magatartást valósítottak meg. Példaértékű módon együttműködtek e híd műszaki alkotóival (tervező, építők) a pénzügyi források kezelőivel és a jövőbeni üzemeltetőivel. Kiemelkedő műszaki tevékenységként meg kell említeni, hogy 1833-tól gróf Széchenyi István irányítása mellett végezték az Al-Duna szabályozását (Vaskapu). Példaértékű a jelenkor mérnökei számára Széchenyi gróf eszmerendszere: *„Ahhoz, hogy a mérnöki munkánkkal elégedettek tudjunk lenni, a pénzen kívül rendkívül fontos az alapos, pontos előkészítés, a felelősségvállalás, az arányérzék, a minőség iránti igényesség és az építés szeretete.”*

23. – 130 éve született Mándi Andor mérnök

Budapesten, 1891. szeptember 23-án született Mándi Andor (1891-1972) Kossuth-díjas gépészmérnök. A charlottenburgi műegyetem elvégzése (1914.) után a Weiss Manfréd-gyár, majd 1921–1959 között a Ganz Villamosági Gyár munkatársa, utóbbinak igazgatója is lesz. Tevékenysége úgyszólván a villamosgép-gyártás egész területére kiterjedt. Több új gépsorozatot fejlesztett ki (FH típusú középteljesítményű motorok, hengeres forgórészű szinkron generátorok, szinkronozott aszinkron motorok stb.). Kandó Kálmán munkásságát folytatva, továbbfejlesztette a fázisváltós mozdonyt. Szabadalma szerint csúszógyűrűs vontató motorokkal és fázisváltóval kapcsolt (külön hajtómotor nélküli) periódusváltóval készültek a Magy. Államvasutak (MÁV) villamos-mozdonyai. Találmánya, a turbógenerátorok kereszttekerceses forgórésze (1946), amellyel az addigi teljesítmény határát több mint háromszorosára, azonos méreteknél a gép kihasználását 25-40 %-kal növelte. Az Egyesült Villamosgépgyárban a nagyobb, zárt motorok melegedésének mérésére új módszert dolgozott ki. 1950-től tanított is a Műegyetemen.

26. – 200 éve született Hantken Miksa mérnök

Jablonkán, 1821. szeptember 26-án született Hantken Miksa (1821-1893) bányamérnök. Középiskolái tanulmányait Teschenben végezte. Ezután 1840-1842 között a Bécsi Egyetem hallgatója volt. Bécsi tanulmányait megszakította és 1846-ban a Selmecbányai Bányászati Akadémián fejezte be tanulmányait, ahol bányamérnöki oklevelet szerzett. Különböző bányavállalatoknál dolgozott, míg 1852-ben a bányatulajdonos Dorogon kérte fel a vezető főmérnöki állás betöltésére. Dorogon kidolgozta a szénmedence földtani ismeretének rendszerét. Komoly eredményeket ért el a szénbányászat fejlesztésében, a termelés növelésében. 1861-1867 között a Pesti Kereskedelmi Akadémia oktatója volt. 1864-ben a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) levelező, majd 1874-ben rendes tagjává választotta. 1868-ban minisztériumi földtani osztályt szerveztek vezetésével. Még ugyanebben az évben a Természettudományi Társulat titkárává választották. 1869-ben kormányrendelettel megalapították a Magyar Állami Földtani Intézetet, amelynek igazgatójává nevezték ki; ezt a tisztséget 1881-ig töltötte be.

1882-ben a Budapesti Tudományegyetemen megalakul Európa második önálló őslénytani tanszéke, amelynek élére kapott kinevezést. A tanszéket 1893-ban bekövetkezett haláláig vezette, oktatott valamint saját gyűjteményét az egyetemnek ajándékozva megalapozta az oktatás támogatására létrehozott őslénytani gyűjteményt, amit folyamatosan bővített.

Felhasznált irodalom:

- *MMK Történeti (Bizottság) Munkacsoport: Magyar mérnökök évfordulói 2021-ben*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban*
MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának egyes kötetei
- *História – Tudósnaptár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók*
Internet: tudosnaptar.kfki.hu/historia
- Nagy Ferenc szerk.: *Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig*
1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Kenyeres Ágnes szerk.: *Magyar Életrajzi Lexikon I-IV.*
1967-1990. – Akadémiai Kiadó
- *Mérnöki évfordulók, emlénapok és programok - 2014. január 1-től havi bontásban*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök
Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Történeti (Bizottság) Munkacsoport tagja